

Теми та плани практичних занять
із «Зарубіжної літератури (Романтизм. Реалізм)»

Тема: №1 «Романтизм як літературний напрям і рух. Німецький романтизм. Творчість Е. Т. А. Гофмана»

План практичного заняття

1. Основні риси романтизму. Соціально-історичний ґрунт його розвитку, філософські основи. Романтизм і класицизм. Течії в літературі романтизму.
2. Головні художні відкриття письменників-романтиків.
3. Характерні риси німецького романтизму. Основні школи німецького романтизму. Спільні й відмінні ідеї.
4. Гротескно-фантастичний романтизм у творчості Е. Т. А. Гофмана (1776–1822). Основні етапи творчості письменника. Творчий метод письменника.
5. Тематика, проблематика та художні особливості повісті-казки Гофмана «Крихітка Цахес на прізвисько Циннобер»: співвідношення ідеалу та дійсності (ентузіаста та філістери); алегоричний та сатирико-метафоричний зміст твору, алегоричність гротескно-фантастичного образу Цахеса. Специфіка романтизму Гофмана: синтез реальності та нестримної фантазії, контраст високого, прекрасного і зазамлено-буденного, потворного. Іронія у творі.

Завдання для самостійної роботи.

1. Виписати значення слів «ентузіаста» і «філістери» у розумінні Е. Т. А. Гофмана.
2. Погрупувати героїв творів відповідно до їхнього життєвого кредо.
3. Чи професор Мош Терпін належав до філістерів? Поясніть свою думку?
4. За що був покараний Фабіан?
5. Випишіть приклади «романтичної іронії» у повісті-казці Е. Т. А. Гофмана «Малюк Цахес на прізвисько Циннобер».

Рекомендована література

1. Берковский Н.Я. Гофман // Берковский Н.Я. Лекции и статьи по зарубежной литературе. – СПб.: Азбука-классика, 2002. – С.94–122.
2. Берковский Н.Я. Романтизм в Германии. – Л.: Худ. лит., 1973. – 568 с.
3. Лімборський І. Психологія героя романтизму і новела Гофмана «Золотий горнець» // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2004.– № 7. – С. 43–45.
4. Дишлюк Ю. Сатиричне зображення самозасліплених обивателів. Протистояння героя-ентузіаста // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 2002. – № 1. – С. 22–24.
5. Середюк Т. М. Карнавал у Гофмана // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2003. – № 1. – С. 30–35.
6. Крячек Н. Міфологічні витoki художнього світу Гофмана // Зарубіжна література. – 2004. – № 47. – С. 10–12.
7. Шалагінов Б. Е.Т.А. Гофман – митець, візіонер, іронік // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2001. – № 4. – С. 32–35.
8. Э.Т.А. Гофман. Жизнь и творчество. Письма, высказывания, документы. – М., 1987.
9. Художественный мир Э.Т.А. Гофмана: Сб. статей / Под ред. Ф. Бэлза. – М.: Наука, 1982.
10. Федоров Ф.П. Художественный мир Э.Т.А. Гофмана. – М.: Прогресс, 1982.
11. Гофман сам о себе. В изложении Габриэль Виткоп-Менардо. – Челябинск: Урал LTD, 1998. – 323 с.

Тема №2: «Естетичні основи англійського романтизму. Творчість Дж. Байрона»

План практичного заняття

1. Творчість поетів-лейкистів: В. Вордсвордта, С. Кольриджа, Р. Сауті. Тенденції англійського романтизму.
2. Вальтер Скотт – зачинатель жанру історичного роману.
3. Естетичні погляди Дж. Байрона. Художні особливості, тематика і проблематика творів письменника.
4. Ліро-епічна поема «Паломництво Чайльда-Гарольда». Структура поеми.
5. Романтичний характер «Східних поем» (1813-1816) Дж. Байрона («Гяур», «Корсар», «Абідоська наречена», «Облога Коринфа», «Лара», «Паризина»).
6. Українська тематика у творчості Дж. Байрона. Поема «Мазепа» як кращий зразок романтичної лірики. Джерела твору. Структура поеми:
  - історичне тло твору;
  - ставлення автора до Карла XII;
  - авторське зіставлення Карла XII із польським королем Яном Казимиром;
  - авторське захоплення особистістю Мазеви;
  - художні засоби поеми (контраст, гіперболи, антитези, порівняння, іронія, сарказм);
  - покарання Мазеви як вирок долі;
  - загрози життю Мазеви як образи-символи, їхнє значення;
  - значення постаті коня у творі;
  - переживання Мазеви у передчутті смерті.
7. Байронізм у європейському письменстві, «байронічний герой».

Завдання для самостійної роботи.

1. Виписати образи-символи із поеми «Паломництво...» Дж. Байрона.
2. Виписати кількість вжитих лексем «доля, жереб, фатум» у поемі «Мазепа» Дж. Байрона.
3. Зробити порівняльну характеристику образів Карла XII і Яна Казимира як протилежних лідерів.
4. Виписати із твору художні засоби (гіперболи, метафори, порівняння і т.д.), які свідчать про романтичний стиль письма літератора.
5. Створити портретну характеристику образу І. Мазеви (на основі художніх засобів, використаних Дж. Байроном в однойменній поемі).

Рекомендована література

1. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література XIX ст. Доба романтизму. – К., 1997.
2. История зарубежной литературы XIX века. / под. ред. Н. Михальской. – М., 1991.
3. Павличко С. Д. Джордж Байрон. Життя і творчість. – К., 1988.
4. Дьяконова Н.Я. Английский романтизм (Проблемы эстетики). – М., 1978.
5. Дьяконова Н. Я. Лирическая поэзия Байрона. – М., 1975.
6. Клименко Е.И. Байрон. Язык и стиль. – М., 1960.
7. Матвійшин В.Г. Романтизм як літературний напрям XIX ст. // Вертикаль. – 1998. – № 1.
8. Матвійшин В.Г. Образ гетьмана Івана Мазеви в західноєвропейському красному письменстві // Обрії. – 1997. – № 1-2.
9. Матвійшин В.Г. Англійський бард і Україна // Всесвіт. – 1988. – № 1.
10. Франко І. Лорд Байрон // Франко І. Зібрання творів: У 50 т. – Т. 29. – К., 1981.
11. Зорівчак Р. Британця пісня голосна... Роздуми над рядками українського Байрона // Україна. – 1984. – № 22.
12. Зверев А. Звезды падучей пламень. Жизнь и поэзия Байрона. – М., 1988.
13. Кузик Д. Повний український переклад “Дон-Жуана” // Жовтень. – 1987. – №1
14. Герасимчук Л. Часові наперекір // Дж. Байрон. Лірика. – К., 1982.

Тема №3: «Особливості французького романтизму. Творчість В. Гюго»

План практичного заняття

1. Своєрідність французького романтизму.
  - суспільно-історичний чинник та його значення у формуванні романтичних тенденцій у французькій літературі ХІХ ст.;
  - вплив просвітницьких ідей;
  - поширення «байронічної течії»;
  - розвиток соціально-утопічних ідей;
  - інтенсивний розвиток реалістичних тенденцій
2. Творчість письменників-зачинателів романтизму у Франції.
3. Життєвий і творчий шлях В. Гюго:
  - Перша поетична збірка «Оди й різні вірші» (1822), перші романи «Ган Ісландець» (1822) і «Бюг Жаргаль» (1825);
  - Збірка «Оди й балади», у якій оди, провідний жанр класицистичної поезії, об'єднані з баладами, характерним жанром поезії романтичної;
  - Тематика і проблематика збірки «Орієнталії» (1829);
  - **Передмова до драми «Кромвель» (1827)** – естетичний маніфест романтизму. Новаторські ідеї В. Гюго.
  - Романтична драматургія В. Гюго (1827 – 1837): «Кромвель» (1827), «Маріон Делорм», «Ернані» (1830).
4. Роман В. Гюго “Собор Паризької Богоматері” як романтичний твір, історія створення роману, історична дійсність у романі:
  - собор – ідейно-композиційний центр твору. Яким чином доля кожного з героїв роману пов'язана із собором? Архітектура собору та ідея історичного прогресу. Розкрийте зміст понять “це вб'є те”, “ананке”;
  - образ Квазімодо. У чому полягає гротесковість образу? В якому стані знаходяться душа й свідомість Квазімодо на початку твору? З яких епізодів можна судити про пробудження свідомості героя? Символічний зміст образу;
  - суперечливість образу Клода Фроло (релігія та наука, доброта і жорстокість, жертва й кат). Образ народу.
  -

Завдання для самостійної роботи.

1. Законспектувати передмову до драми «Кромвель» В. Гюго (1827).
2. Виписати із роману «Собор Паризької Богоматері» контрастні гротескні образи.
3. Віднайти узагальнені образи у творі.
4. Пояснити заголовок твору.
5. Як у романі втілено ідеї В. Гюго стосовно романтизму?
6. Проаналізуйте образ собору.
7. Чи є у романі динамічні образи?

Рекомендована література

1. Сафронова Н. Н. Виктор Гюго. – М., 1989.
2. Коломієць Л. А. «Гюго – це цілий світ» (О. де Бальзак) // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. – 1999. – № 12. – С. 21-23.
3. Хроменко І. Великий романтик В. Гюго // Зарубіжна література в навчальних закладах. – 2001. – №1. – С. 55-62.
4. Колосова Н. «Что может заключать в себе бутылка чернил?» Роман В. Гюго «Собор Парижской Богоматери» в культурологическом контексте // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. – 2000. – № 6. – С. 39-44.
5. Наливайко Д. Романтизм про Середньовіччя // Зарубіжна література. – 2002. – № 6. – С. 2-5.
6. Хроменко І. Один день із життя середньовічного Парижа // Зарубіжна література. – 2002. – № 6. – С. 6–9.

7. Шевченко В. Віктор Гюго в контексті європейського романтизму // Зарубіжна література. – 2003. – № 5. – С. 2–10.
8. Бурбан В. Лицар Франції, громадянин світу // Зарубіжна література. – 2002. – № 46. – С. 23–24.
9. Поколотний Л. Д. В. Гюго і його роман «Собор Парижской Богоматери» // Зарубіжна література в школі. – 2006. – № 4. – С. 2–4.
10. Литвиненко Н. А. К проблеме специфики жанра «Собора парижской Богоматери» В. Гюго // Вопросы филологии. – 1999. – № 2. – С. 89–100.
11. Наливайко Д., Шахова К. Зарубіжна література ХІХ ст. Доба романтизму. – К., 1997.
12. Обломиевский Д. Французский романтизм. – М., 1982.
13. Наливайко Д.С. Віктор Гюго. Життя й творчість. – К., 1976.
14. Реизов Б. Г. Французский роман ХІХ века. – М., 1977.
15. Евнина Е. М. Виктор Гюго. Очерк творчества. – М., 1976.
16. Моруа А. Олімпіо, або життя Віктора Гюго. – К., 1974.
17. Матвіїшин В. Г. Морально-етична проблематика у творчості В. Гюго // Вісник Прикарпатського університету. Філологія. – Вип. 3. – 1999.
18. Матвіїшин В. Г. Українські інтерпретації поезії В. Гюго // Матвіїшин В. Г. Українсько-французькі літературні зв'язки ХІХ – поч. ХХ ст. – Львів, 1989.

Тема №4: «Реалізм як літературний напрям і рух. Творчість П. Меріме»

План практичного заняття

1. Основні риси реалізму. Філософсько-естетичні основи реалізму. Головні художні відкриття письменників-реалістів.
2. Життєвий і творчий шлях П. Меріме.
3. П. Меріме як засновник психологічної реалістичної новели («Етруська ваза», «Голуба кімната» тощо).
4. Жанрова своєрідність новелістики: особливості композиції, новелістична концентрація та пуант, роль фіналу.
5. Співвідношення романтичного та реалістичного у новелі П. Меріме «Матео Фальконе».
6. Тематика, проблематика, художні особливості сюжету та композиції новел «Кармен», «Таманго», «Венера Ільська», «Локіс».
7. Україна у творчості письменника: «Українські козаки та їх останні гетьмани», «Богдан Хмельницький».

Рекомендована література

1. История зарубежной литературы XIX века/ Под ред. А.С. Дмитриева: В 2 ч. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. - Ч. 1. – 572 с.
2. История зарубежной литературы XIX века/ Под ред. А.С. Дмитриева: В 2 ч. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. - Ч. 2. – 543 с.
3. История французской литературы: В 4-х т. - М: Изд-во АН СССР, 1956. - Т.2. – 728 с.
4. Матвіїшин В. Г. Українсько-французькі літературні зв'язки ХІХ – поч. ХХ ст. – Львів, 1989.
5. Мелетинский Е. М. Историческая поэтика новеллы. – М.: Главная редакция восточной литературы издательства «Наука», 1990. - 279 с.
6. Мериме – Пушкин: Сборник / Сост. З. И. Кирнозе. – М.: Радуга, 1987. – На франц. и русск. яз. – 432 с.
7. Реизов Б.Г. Французский роман XIX века. - М.: Высш.шк.,1977. – 303 с.

Тема №5: «Французський реалізм. Творчість Оноре де Бальзака»

План практичного заняття

1. Розвиток французького реалістичного роману ХІХ ст.
2. Життєвий і творчий шлях О. де Бальзака.
3. «Людська комедія» як відображення широкої панорами суспільства ХІХ століття. Жанрова своєрідність, ідейно-тематичний задум, композиція «Людської комедії».
4. Соціально-психологічний роман «Батько Горіо». Втілення принципів історизму, соціального детермінізму, психологічного аналізу та типізації у романі. Романтичні риси у творі. Своєрідність художньої манери письменника.
5. Україна в житті письменника.

Рекомендована література

1. Забабурова Н. В. Французский психологический роман / Н. В. Забабурова. – Ростов н/Д.: Изд-во Ростов. ун-та, 1992. – 223 с
2. История зарубежной литературы ХІХ века/ Под ред. А.С. Дмитриева: В 2 ч. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1979. - Ч. 1. – 572 с.
3. История зарубежной литературы ХІХ века/ Под ред. А.С. Дмитриева: В 2 ч. - М.: Изд-во Моск. ун-та, 1983. - Ч. 2. – 543 с.
4. История французской литературы: В 4-х т. - М: Изд-во АН СССР, 1956. - Т.2. – 728 с.
5. Кучборская Е.П. Творчество Бальзака. - М.: Высш. шк., 1970. – 254с
6. Наливайко Д.С. Спільність і своєрідність: Українська література в контексті європейського літературного процесу / Д.С. Наливайко. — К. : Дніпро, 1988. — 395 с. — (Наукове видання). 6. Наливайко Д.С. Оноре Бальзак. Нарис життя і творчості / Д.С. Наливайко. — К. : Дніпро, 1985. — 198 с.
7. Реизов Б.Г. Стендаль. Философия истории. Политика. Эстетика. - Л.: Наука, 1974. - 372с.
8. Реизов Б.Г. Французский роман ХІХ века. - М.: Высш.шк.,1977. – 303 с.